

§ 100

Kaupunkiympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Emma Karin ym. valtuustoaloitteesta koskien Helsingin niittyverkoston laajentamista

HEL 2018-012503 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Helsingin niittyverkoston kehittämishanke käynnistyy kaupunkiympäristön toimialalla vuoden 2020 aikana.

Helsingin kaupunkistrategiassa linjataan kaupungin tavoitteeksi luonnon monimuotoisuuden lisääminen. Huomattava osa Helsingin eliölajiston, erityisesti selkärangattomien ja putkilokasvien monimuotoisuudesta keskittyy avoimiin ja puoliavoimiin kulttuuriympäristöihin. Aloitteessa edellytetään, että kaupunki kartoittaa ne avoimet alueet, jotka on mahdollista muuttaa niityiksi ja siten lisätä kaupunkiluonnon monimuotoisuutta.

Avointen alueiden kartoitustyötä on tehty kaupungin toimesta useaan otteeseen 1990-luvulta lähtien. Kaupungin tavoitteena on ollut kaupunkiympäristön luonnon monimuotoisuuden lisääminen, avointen alueiden säilyttäminen, niittyjen lisääminen, kulttuurimaisemien vaaliminen ja asukkaiden virkistysmahdollisuuksien parantaminen. Hoidon piiriin otettujen niittyjen pinta-ala on kasvanut vuosittain. Monimuotoisuudeltaan arvokkaimmat keto- ja niittyalueet on tunnistettu, niille on laadittu hoitosuunnitelmat ja niiden säännöllinen hoito on aloitettu.

Kaupungin tiivistyessä osa olemassa olevista niittyalueista tulee häviämään rakentamisen tieltä, mutta uusia niittyalueita voidaan luoda sopiviin kohteisiin viherrakentamisen keinoin. Tiivistyvä kaupunki asettaa viherverkostolle kasvavia vaatimuksia käytettävyyden ja käytön kestävyys-suhteen, mikä vaikuttaa niittyjen määrän lisäämiseen. Verkostotarkastelulla voidaan tunnistaa kaupunkialueen avoimet alueet ja niiden muodostama niittyverkosto, verkoston merkittävät osat sekä niittyjen väliset toimivat ja kehitettävät yhteydet.

Helsingin niittyjen nykytila

Kaupunki on tietoisesti lisännyt avointen, niittymäisten alueiden määrää 1990-luvun alusta alkaen. Silloin hoidon piirissä olevien niittyjen pinta-ala oli noin 100 hehtaaria. Umpeenkasvaneita entisiä peltoja ja laidunalueita, villiintyneitä pihapiirejä, pensoittuneita rantaniittyjä ja vähäkäyt-

töisiä nurmialueita kartoitettiin ja otettiin hoidon piiriin. Vuosina 2005 - 2006 tehtiin uusi avointen alueiden kartoitus, jonka myötä saatiin niittyjen määrää edelleen lisättyä ja niiden ylläpitoa kehitettyä. Niityt lisättiin kaupungin yleisten alueiden rekisteriin, vuosittainen hoito määriteltiin ja ylläpidon tilauksiin sisällytettiin niittyjen säännöllinen hoito. Ilman säännöllistä, vuosittain toteutettavaa niittoa, ihmisen luomat niittyalueet eivät säily. Luonnonarvoiltaan merkittävillä niittyalueilla, niin sanotuilla arvo- niityille, laadittiin kohdekohtaiset hoitosuunnitelmat.

Helsingin kaupungin yleisten alueiden rekisterin mukaan niittymäisiä, kaupungin omistuksessa olevia alueita on Helsingissä noin 645 hehtaaria. Reilu 360 hehtaaria sisältää eri tavoin hoidettuja niittyalueita. Hoidon piirissä olevista niityistä suurin osa on vanhoja peltoja, mitkä on viljelytoiminnan loputtua pidetty avoimena niittämällä tai vesomalla. Ne on luokiteltu maisemaniityiksi. Lisäksi niityiksi luokiteltuja erilaisia avoimia ja puoliavoimia ruoho- ja heinävaltaisia alueita on noin 270 hehtaaria. Hoidon piirissä olevien, luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurihistorian kannalta arvokkaiden niittyjen pinta-ala on 33 hehtaaria. Kohteita on yhteensä 32. Arvoniityt täyttävät uhanalaisten perinnebiotooppien kriteerit lukuun ottamatta joillakin kohteilla olevia metsäisiä, kuluneita tai rehevöityneitä alueita. Arvoniityillä esiintyy myös uhanalaisia lajeja. Osalla kaupungin peltoalueista kasvatetaan monivuotisia nurmikasveja ja ne niitetään kerran vuodessa, jolloin ne ovat käytännössä maisemaniityjä.

Helsingin yleiskaavan yhteydessä laaditussa Kestävä viherrakenne - selvityksessä esitettiin viheralueiden suuntaa-antavia tunnuslukuja karkaan elinympäristöjaottelun mukaan. Helsingin niittyjen pinta-ala oli selvityksen mukaan noin 700 hehtaaria ja avonurmien 413 hehtaaria. Selvityksessä avonurmiksi luokiteltiin kokonaan tai lähes kokonaan puuttomat alueet, jotka on nurmetettu. Luvuissa ei ole mukana Östersundomin aluetta.

Hoidon piirissä olevien niittymäisten alueiden lisäksi kaupungissa on luonnostaan avoimena pysyviä luonnonniittyjä, joiden määrää ei tarkkaan tunneta. Luonnonniittyihin sisältyy muun muassa kosteita ranta- ja tulvaniittyjä, kuivia kallioketoja sekä merenrantaniittyjä. Suojelualueilla hoidon piirissä on esimerkiksi Vanhankaupunginlahden lintuvesi Natura 2000 -alueella sijaitseva laaja, noin 20 hehtaarin suuruinen merenrantaniitty, jota hoidetaan laiduntamalla ja niittämällä. Helsingissä on lisäksi 16 kappaletta, yhteensä 5,2 hehtaaria, luontaisesti syntyneitä merenrantaniittyjä, jotka täyttävät luonnonsuojelulain 29 § mukaisen luontotyypin kriteerit. Kohteet on ELY-keskuksen päätöksellä rajattu, jolloin niitä ei saa muuttaa niin, että luontotyypin ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu.

Helsingin niittyverkosto osana uhanalaisten luontotyyppien suojelua

Niityt ovat uhanalaisimpia luontotyyppisiä, ja niiden vaalimisella Helsingissä on valtakunnallista merkitystä. 18.12.2018 julkaistiin uuden valtakunnallisen luontotyyppi-arvioinnin tulokset, joiden mukaan kaikki perinnebiotooppien luontotyyppit ovat Suomessa uhanalaisia.

Vuosina 2017 ja 2018 ympäristöpalvelut kartoitti Helsingin uhanalaisia luontotyyppisiä. Kartoituksessa on tähän mennessä rajattu 66 perinnebiotooppikohdetta, joiden yhteispinta-ala on 16,1 hehtaaria. Helsingin perinnebiotooppikohteet ovat tyypillisesti pienialaisia ja hajallaan kaupunkirakenteessa. Osa näistä kohteista on hoidon piirissä ja niille on laadittu kohdekohtainen hoitosuunnitelma (arvoniityt). Tavoitteena on, että hoitosuunnitelma tehdään tulevaisuudessa myös niille kohteille, jotka vaativat säännöllistä niittoa tai laidunnusta. Samalla käynnistetään niittyjen kunnostus- ja hoitotoimet.

Kartoitustyön tulosten perusteella on selvinnyt, että monet Helsingin saariston merenrantaniityt ovat kasvistoltaan rikkaita, monimuotoisia ja melko hyvin säilyneitä runsaasta virkistyskäytöstä huolimatta. Suurin uhka kohdistuu Itämeren hiekkarannat -luontotyyppiin kuuluville ranta-alueille, joiden kasvillisuus heikkenee ja häviää vähitellen kovan kulutuksen myötä. Kohteiden arvokkaan kasvillisuuden säilymistä voidaan parantaa kulkua ohjaamalla, vieraskasvien, kuten kurturuusukasvustojen, poistotoimilla ja tiedottamalla luontoarvoista.

Niittyverkoston kehittämiseksi on perusteita Helsingissä, koska kaupungissa jo on edustava arvoniityverkosto. Arvoniittyjen hoito on tuottanut hyviä tuloksia: niittyjen kasvillisuus on monipuolistunut ja monien kohteiden pinta-alaa on saatu kasvatettua.

Helsingin niittyverkoston kehittäminen suunnittelussa

Niittyjen monimuotoisuutta voidaan edistää pitämällä huolta niittyjen hoidosta, säilyttämällä niittyjä ja luomalla edellytyksiä uusien niittyjen synnylle. Sen lisäksi tulee huolehtia siitä, että avoimet niittyalueet muodostavat toisiinsa kytkeytyneen niittyverkoston. Arvokkaimpien niitty-aikeiden lisäksi tarvitaan myös niitä tukevia ja täydentäviä niittymäisiä alueita.

Helsingin niittyverkostosta on tehty maisema-arkkitehtuurin diplomityö Aalto-yliopistoon 2017. Työ on lunastettu kaupungin käyttöön. Anni Mari Anttolan laatimassa työssä selvitettiin Helsingin niittyverkoston ekologisia, maisemallisia ja kulttuurisia ominaispiirteitä sekä kytkeytyneisyyttä paikkatieto- ja kartta-aineistojen avulla. Lisäksi työssä tutkittiin niittyverkoston merkitystä osana kaupungin viherrakennetta ja ihmisen elinympäristöä sekä niittyjen merkitystä ekosysteemipalvelujen tuottajana.

Työn tuloksena on hahmottunut kokonaiskuva Helsingin niittyverkostosta, niittyverkoston runko ja tärkeimmät aluekokonaisuudet. Helsingistä on tunnistettu 12 alueellisesti merkittävää niittyverkostokokonaisuutta mantereen alueelta ja kaksi saaristosta.

Kaupunkitila ja maisemasuunnittelu -palvelu käynnistää Helsingin niittyverkoston kehittämishankkeen vuoden 2020 aikana yhteistyössä ympäristöpalveluiden kanssa. Työssä hyödynnetään Anttolan diplomityön tuottamaa aineistoa Helsingin niittyverkostosta ja työstetään sen pohjalta paikkatietoaineistoa kaupungin omaan paikkatietopalveluun. Niittyihin liittyvä tieto kootaan yhteen, lisätään niittyjen suunnittelun ja ylläpidon ohjeistusta sekä tietoa niittyjen merkityksestä. Tavoitteena on selkeyttää kokonaiskuva Helsingin niittyverkostosta, verkoston säilymisen edellytyksistä ja keinoista sen kehittämiseksi. Aluesuunnitelmien yhteydessä tarkastellaan vesialueista muodostuvan siniverkoston ja metsä- ja puustoisien verkoston ohella myös niittyverkostoa. Alueellisen niittyverkoston tarkastelu tuottaa tietoa niittyverkoston keskeisistä osista ja yhteyksistä sekä yhteyksien puutteista ja ongelmakohtista sekä tuo lähtötietoa maankäytön suunnitteluun ja avointen alueiden ylläpidon kehittämiseen. Lisäksi kartoitetaan uusia, niityksi muutettavia alueita. Tarvittaessa voidaan myös muuttaa hoitoa, jolloin saadaan lisättyä niittyjen määrää.

Rakentamisen keinot uusniittyjen aikaansaamiseksi

Olemassa olevien niittyjen lisäksi uusia niittyjä syntyy uusiin puistokohteisiin, jos kohteessa on niityille sopivat olosuhteet ja niittyjen suunnittelussa hyödynnetään asiantuntemusta. Uusniityt sekä rakentamisen ja niittymäisten istutusten seurauksena syntyneet tekoniityt eivät korvaa perinnebiotooppeja, mutta täydentävät hyvin niittyverkostoa.

Helsingin kaupungin kaivumaiden hyödyntämisen kehittämisohjelman mukaan kierrätysmaita tulee pyrkiä hyödyntämään kaikissa rakentamiskohteissa. Helsinkiin on rakennettu useita puistoalueita, joissa puistojen keskeisinä elementteinä ovat erilaiset luonnonmukaiset niittyalueet, esimerkkeinä Alakivenpuisto ja Ida Aalberginpuisto. Niittyjen kasvillisuus on peräisin kohteeseen siirrettyjen pintamaiden siemenpankista sekä täydentävistä kylvöistä ja istutuksista. Kasvillisuus koostuu pääosin luonnonkasveista ja niitä täydentävistä koristekasveista. Itä-Helsingin laajin ja merkittävin hoidettu niittykohte on entiselle kaatopaikalle ja maantäyttöalueelle rakentunut Vuosaarenhuippu. Laaja, luontoarvoiltaan rikas, erilaisia niitty- ja pensaikkoalueita sisältävä virkistysalue on kokonaan ihmisen rakentama ja ylläpitämä. Kierrätysmaita voidaan hyödyntää myös kadunrakennuskohteissa, jolloin ravinneköyhiä maita hyödynnettäessä luodaan niittymäisiä piennarniittyalueita nurmikoiden sijaan.

Uusia niittyjen perustamiseen sopivia kohteita ovat myös muun muassa rakennusten ja rakenteiden katot, joissa olosuhteet ovat usein suotuisat erilaisille kuiville ja paahteisuutta suosiville keto- ja niittykasveille. Luonnonmukaisten hulevesiaiheiden suunnittelussa voidaan hyödyntää kosteikko- ja rantakasveja, joilla luodaan tulvaniittyjen kaltaisia biotooppeja. Purojen varsilla niittymäiset suojavyöhykkeet estävät ravinnehuuhtoumia. Varsinkin korkeat ruohovartist kasvit yhdessä rantapuuston kanssa varjostavat puroa ja antavat suojaa kalanpoikasille ja muulle puroeliöstölle. Niityillä voi olla myös puu- ja pensasryhmiä monimuotoisuuden lisäämiseksi. Hakamaat ja niittymäiset reunavyöhykkeet avoimen ja metsäisen alueen rajalla ovat usein monimuotoisuudeltaan parhaita alueita

Ylläpidon keinot niittyjen monipuolistamiseksi

Niittyjen, erityisesti ihmisen työn tuloksena syntyneiden perinnebiotooppien, säilyminen ja monimuotoisuuden ylläpitäminen vaatii hoitoa. Niittyjen hoitoa on ohjeistettu muun muassa laatimalla Helsingin kaupungin luonnonhoidon työohje niityille ja maisemapelloille. Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen on tärkeässä roolissa niittyjä hoidettaessa. Työohjeessa opastetaan muun muassa arvokohteiden tunnistamiseen ja hoitoon, eläimistön huomioimiseen suunnittelussa ja hoitotöissä, haitallisten vieraskasvien torjuntaan niityillä sekä muinaisjäännösten, kuten linnoituslaitteiden, kasvillisuuden hoitoon.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija: 310 38540
tuuli.ylikotila(a)hel.fi
Hanna Seitapuro, ympäristösuunnittelija, puhelin: 310 32062
hanna.seitapuro(a)hel.fi
Päivi Islander, projektipäällikkö, puhelin: 310 38649
paivi.islander(a)hel.fi

Liitteet

1 Emma Karin valtuustoaloite Helsingin niittyverkoston laajentamisesta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Valtuustoaloite

Valtuutettu Emma Kari ja 23 muuta valtuutettua ovat tehneet 28.11.2018 seuraavan valtuustoaloitteen:

"Niittyjen lajistoon kuuluu useita uhanalaisia lajeja, ja erityisesti pölyttäjähyönteisten vähentyminen on huolestuttava ilmiö maailmanlaajuisesti. Kaupunkialueiden niittyjen roolia luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden ylläpitäjänä on siten alettu pitää yhä tärkeämpänä.

Niityillä on usein erittäin monipuolinen lajisto ja ne sitovat ravinteita toimien vesistöihin valuvien pintavesien luontaisena suodattajana. Helsingin uudessa yleiskaavassa ja sen valmistelutyöhön liittyvässä kaupunkiekologisessä tutkimusraportissa "Helsingin kestävä viherrakenne" nostettiin esiin kehittää niittyverkostoa.

Helsingissä on monipuolinen niittyjen ja muiden avointen biotooppien verkosto, joka sisältää monia luonnoltaan ja kulttuurihistoriallisilta arvoiltaan ainutlaatuisia kohteita. Niittyverkoston kehittämisessä tärkeää on niittyjen säilyminen ja kytkeytyneisyyden turvaaminen. Samalla tulee myös pyrkiä niittyverkoston laajentamiseen ja monipuolistamiseen koko kaupungin alueella.

Niittyjä on syntynyt luonnostaan meren- ja joenvarsille sekä ihmisen toiminnan tuloksena varsinaiset perinnebiotooppeina. Noin 90 prosenttia perinnebiotooppien luontotyypeistä on luokiteltu joko äärimmäisen tai erittäin uhanalaisiksi. Suomen lajien uhanalaisarvioinnin mukaan maamme uhanalaisista lajeista 31 prosenttia eli elää ensisijaisesti perinnebiotoopeilla.

Helsingin valtuustrategiassa linjataan kaupungin tavoitteeksi luonnon monimuotoisuuden lisääminen. Niityt voivat olla tässä keskeisessä roolissa. Niittyjen monimuotoisuutta ja määrää voitaisiin kasvattaa nurmikoiden tai muiden vähälajisten avointen alueiden korvaamisella niitymäisellä kasvustolla.

Me allekirjoittaneet edellytämme, että Helsinki ryhtyy toimiin kartoittaakseen ne avoimet alueet, jotka on mahdollista muuttaa niityiksi. Tavoitteena on kasvattaa niittyjen määrää ja lisätä kaupunkiluonnon monimuotoisuutta."

Lausuntopyyntö

Kaupunginkanslia on pyytänyt kaupunkiympäristölautakuntaa antamaan lausunnon kaupunginhallitukselle 28.02.2019 mennessä.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja

26.02.2019

Mikko Aho

Lisätiedot

Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija: 310 38540

tuuli.ylikotila(a)hel.fi

Hanna Seitapuro, ympäristösuunnittelija, puhelin: 310 32062

hanna.seitapuro(a)hel.fi

Päivi Islander, projektipäällikkö, puhelin: 310 38649

paivi.islander(a)hel.fi

Liitteet

1 Emma Karin valtuustoaloite Helsingin niittyverkoston laajentamisesta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano